

AURA CHRISTI

*Nietzsche și
Marea Amiază*

Cuvânt înainte de
Nicolae BREBAN

Postfață de
Ștefan BORBÉLY

Colecția: Biblioteca Contemporanul
Coperta: Florin Afloarei
Fotografii: *Enciclopedia Wikipedia, Google,*
Arhiva *Fundației Culturale Ideea Europeană*. Calde mulțumiri.

Lector: Constantina Raveca Buleu
Corector: Nicoleta Dabija
Tehnoredactor: Carmen Dumitrescu

Editura Contemporanul
OP-22, CP-113, Sector 1, București,
Cod 014780, România
Tel/Fax: 4021-2125692; 4021-3106618
E-mail: office@contemporanul.ro
www.contemporanul.ro

Anul apariției: 2012
Ediție Digitală PDF

ISBN 978-606-8260-10-5

Copyright © 2012 Contemporanul

AURA CHRISTI

•

Nietzsche și Marea Amiază

Friedrich Wilhelm Nietzsche s-a născut la 15 octombrie 1844 la Röcken, în centrul Germaniei, într-o familie protestantă, tatăl său fiind pastor. Absolvă Liceul Pforta (1864), își face studiile – pe întinderea a două semestre – la Universitatea din Bonn, apoi la Universitatea din Leipzig, când ia cunoștință de cartea vieții filosofului Arthur Schopenhauer, *Welt als Wille und Vorstellung/ Lumea ca voință și reprezentare*, apropiindu-se totodată de universul marelui compozitor Richard Wagner, de care îl va lega o fantastică relație de prietenie, complicitate tumultuoasă, plină de contradicții, înstrăinări aparente, fără ca Nietzsche să-l fi trădat în esență vreodată. Sunt două faste accidente destinale care îl vor marca, fără îndoială, pe marele gânditor, asemuit de un Thomas Mann cu shakespeareanul prinț al Danemarcei. În timpul studiilor universitare, Nietzsche se împrietenește cu Erwin Rohde, în viitor emerit profesor de filologie clasică. La numai 25 de ani este numit profesor de filologie clasică la Universitatea din Basel. Este coleg cu viitorul mare istoric Jacob Burckhardt. În 1879, starea sănătății i se agravează și filosoful renunță definitiv la cariera de profesor, care se anunța strălucită, ducând, în continuare, un mod de viață extrem de singuratic, de nomad superior, călătorind în sudul Franței, Nordul Italiei și dedicându-se exclusiv scrisului. Astfel, Venetia, Nisa, Torino, Engadin, Sils-Maria vor rămâne legate de numele creatorului lui Zarathustra. Toată viața va avea parte, din nefericire, de tulburări de vedere, migrene îngrozitoare, accese de vomă etc., perioadele de agravare a bolii alternând cu accese subite de exuberanță, sănătate eruptivă, maladia sa culminând, în data de 3 ianuarie 1889, în piața *Carlo Alberto* din Torino, în vreme ce asista la sălbatica biciuire a unui cal – scenă de extracție dostoevskiană – cu prima criză de nebunie.

Acest profet al decadenței se stinge din viață pe 25 august 1900 la Weimar, lăsând moștenire o monumentală operă inegalabilă prin radicalismul și originalitatea sa, de un tragism monumental, un sistem filosofic de extracție schopenhaueriană, care va marca gândirea și istoria secolului XX. Filosofia sa sistemică, în ciuda caracterului său fragmentar, axată pe câțiva noduli tematici, ca de pildă, supraomul, amoralitatea, reîntoarcerea aceluiași la sine însuși, voința de putere, reevaluarea tuturor valorilor etc., va crea o mare școală imposibil de neglijat, influențând gândirea și opera unor personalități ca, bunăoară, Thomas Mann, Hermann Hesse, Marcel Proust, Rainer Maria Rilke, Martin Heidegger, Robert Musil, D.H. Lawrence, Iris Murdoch, Nicolae Breban etc.

Opera: *Die Geburt der Tragödie*, 1871 (*Nașterea tragediei*); *Unzeitgemäße Betrachtungen*, 1876 (*Considerații inactuale*); *Menschliches Allmenschliches*, 1878 (*Omenesc, prea omenesc*); *Morgenröte*, 1882 (*Aurora*); *Die fröhliche Wissenschaft*, 1882 (*Știința veselă*); *Also sprach Zarathustra*, 1885 (*Așa grăit-a Zarathustra*); *Jenseits von Gut und Böse*, 1886 (*Dincolo de bine și de rău*); *Zur Genealogie der Moral*, 1887 (*Genealogia moralei*); *Der Fall Wagner*, 1888 (*Cazul Wagner*); *Die Götzen-Dämmerung*, 1888 (*Amurgul idolilor*); *Der Antichrist*, 1888 (*Antichristul*); *Ecce Homo*, 1888.

Voința de putere, publicată postum (1906), a fost nu rareori contestată, date fiind falsificările, corecțiile abuzive operate în manuscrisele nietzscheene de sora gânditorului, Elisabeth Förster, abuzuri care au deservit imaginea și receptarea sistemului filosofic nietzschean. Elocvent, în această ordine de idei, este următorul detaliu strict biografic: la înmormântarea lui Elisabeth Förster a participat Hitler. (1935)

Aura Christi sau splendidul travaliu al adorației

În volumul de față, numit *Marea Amiază* și pus sub semnul lui Friedrich Nietzsche, numele, temele și motivele sale ideatice străbat, într-adevăr, cele câteva sute de pagini ce subîntind arii culturale largi, extrem de diferite, dacă nu antagonice de-a dreptul: ruse, germane, franceze, engleze și române, mai ales, la intersecția, cum se știe, extrem de fertilă și de simbolică a ultimelor secole în creația europeană, al XIX-lea și al XX-lea.

Marea varietate a numelor și culturilor din care provin creatorii citați în acest voluminos eseu, temele lor specifice, care, când îi apropie, când îi depărtează în amalgamul elegant, obsesiv, al autoarei – poetă și romancieră ea însăși – se adună însă și se concentrează, aidoma unui spot intens de lumină, sub angulația aceluiași motiv pe care l-am putea numi obsesiv: cel al Viului! Prin această descoperire, intuiție extrem de originală a unei teme eseistice, mai ales în spațiul cultural autohton, Aura Christi se avântă pe terenuri ispititoare, riscante nu rareori în ochii acelor pedanți, care suportă greu alunecarea din tiparele prestabilite, dacă nu din convențiile tiranice ale modelelor culturale, cele numite azi, mai ales în lumea științelor „tari”, interdisciplinare.

Urmând cu o rară perseverență, cu o sclipitoare aplicație acest motiv, autoarea străbate, cum am văzut, vaste terenuri de „vânătoare” ale marii culturi europene, din preromantism, romantism și până în cea mai apropiată și familiară modernitate, apropiind, înrudind apăsat nume

cunoscute, celebrisime, care altfel stau la o respectabilă, convențională distanță. (Chiar și numele subsemnatului, împreună cu analiza afundă a unor romane ce-mi poartă semnătura, romane inundate, crede mereu Aura Christi, de *tema viului*, sunt prinse, nu pentru prima oară, e drept, dar cu o acuitate rară, în corul marilor nume și texte europene de proză, fapt care, mărturisesc, m-a emoționat și mi-a dat, nu știu cum să spun, cumva, o bucurie certă, o aprehensiune care-mi anunță, parcă, postumitatea. Marea Vamă a tuturor celor care sperăm că vom dăinui în turbionul feroce, drept, nu rareori, și masacرات al timpului.)

În densul volum de față putem, dacă vrem, distinge trei mari părți componente după substanța tematică, obsesivă, care le animă, și nu numai după împărțirea pe capitole: prima parte, absorbită mai ales de fascinația produsă asupra poetei și romancierii de lumea ficțională, metoda, misterul scriiturii proustiene, din *À la recherche du temps perdu*. Într-adevăr, puțini comentatori români ai acesteia, cu adevărat, revoluționare opere romanesti, s-au apropiat atât de decis, de eficace, de sâmburele de foc nu numai al construcției, ci și al viziunii proustiene, cum o face aici Aura Christi. Am zis *sâmburele de foc*, deoarece autoarea prezentului eseu, fără a fi o titrată și, să zicem, profesionistă a comentariului critic, se slujește de două lucruri, de două *instrumente* sui-generis, pentru a se apropia de acest colos epic, știm, care se refuză nu multor interpreți cu galoane din vastele zone ale comentariului teoretic literar: *intuiția poetică*, în care se încrede orbește – și aici instinctul o ajută, căci eseista este și a făcut dovada unei creații poetice excelente – și *febra admirației*, care, în cazul ei, o ajută și o luminează chiar pe cărările cele mai obscure în aparență, și mai discutate, mai cotroversate, ale operei majore a lui Marcel Proust. Această *febră* care o scutește, poate, de o mai îndelungă perioadă de cercetare, de verificare a armelor pe care trebuie să le dovedească orice spirit cercetător, când îndrăznește să se apropie de una din catedralele epice nu numai ale modernității europene – fapt care îi va fi reproșat de unii! – este însă cea care o susține, dăruindu-i un patos analitic și el nu foarte gustat azi, mai ales, când trăim o grăbită, nu rareori superficială „eră analitică” care se opune nu numai marilor sinteze, ci și capacității spiritului

contemporan de a ieși din „uscatele”, „ironicele” aprecieri asupra a ceea ce altădată se numeau viziuni. Asupra lumii și asupra Ființei.

Dându-și seama de această „primejdie” a *febrei*, stimulativă, însă, indubitabil, și deconcertantă, ca un alcool din esențe tari, autoarea a avut instinctul de a-și câptuși întreaga schelărie a acestei prime părți, dar și aproape a întregului studiu de față, cu ceea ce numim îndeobște interdisciplinaritate. O descoperire, o îndrăzneală teoretică curgând din ultimele decenii ale secolului trecut, uzitată de cercetătorii din fizică, matematică, și, se pare, mai ales, de cei a căror știință, convingeri ultime au ajuns într-un impas. Cei care au cutezat să păsească peste acea graniță sacrosanctă care, până de curând, despărțea tiranic, ultimativ, disciplinele umane, de bază, ale cunoașterii. Spre deosebire însă de oamenii de știință care vor să depășească logica formală sau să forțeze limitele raționalității care domnește în forme autocrate din timpurile post-feudale, în căutarea, în aproximarea unei posibile deități, de atâtea ori izgonită din templul științei, a cărei autoritate, dacă nu necesitate, sclipește mai abitir, mai ispititor prin absență, Aura Christi folosește cu aplomb *uneltele* transdisciplinarității nu numai pentru a apropia, a înrudi uneori texte și autori care au stat decenii la rând, în mii de exegeze, la o depărtare, la o distanțare specifică absolut convingătoare, emblematică, dar și pentru a apropia, uneori chiar pentru a „logodi” moduri de a gândi, simboluri, teme obsesive, despre care nimeni înaintea ei nu s-a gândit că vor putea sta alături. Că vor putea astfel lumina și ființa într-o cu totul altă culoare, că vor prinde, uneori, o altă pastă, ba chiar, că vor semnifica de-a dreptul valori, sentimente noi.

Nietzsche și nietzscheanismul prind o valoare și o funcție aparte în aceste interpretări, adesea, bulversant de noi, de îndrăznețe; mulți dintre marii autori examinați cu acribie, cu o exemplară insistență de autoare – de la Proust la Th. Mann, de la Tolstoi la „rivalul” său, F. M. Dostoievski, de la Origene și Tertulian până la Hegel și Schopenhauer, sfârșind, se înțelege, cu apropiată de sufletul poetei, veniții din legendarele, pentru noi, unii Români, Chișinăul și Cernăuțiul vechii, marii României, Șestov și Berdiaev, ca și romanticul Lermontov sau întemeietorul multor modernis-

me, credem noi, Nikolai Vasilievici Gogol – se înjugă aceleiași febre a autoarei ce aleargă, cu o vitalitate, cu o inteligență rară, care vrea și nu rareori ne convinge că Viul este osia mare, invizibilă și fermă – așa cum sunt ferme stelele pe firmamentul unei nopți de vară, la înălțime sau peste mări! – axul care leagă laolaltă și le dau un alt sens, subsidiar, monoton, extraordinar de nou acestor lumi de hârtie, de atâtea ori „călcate”, studiate, „explicate” și uitate, uneori, de generații întregi. Viul, ceea ce Grecii numeau Ontos, iar noi numim ființă, și chiar mai mult decât atât, deoarece Noica, pare-mi-se, a creat și un termen, cel de *ființare*.

Preocupată intens, pe zeci de pagini, de arta, și ea în bună parte neglijată, dacă nu uitată sau de-a dreptul disprețuită a tipologiei în roman, a creării personajului viu, memorabil, Aura Christi ne dă zeci de exemple, de citate, încă o dată, din textele cele mai diverse, încercând să explice tehnica, modalitățile unor autori atât de diferiți, iscați din medii atât de depărtate, de a crea *personajul*, stâlp, în viziunea autoarei, al construcției romanești, folosind încă o dată dialectica nietzscheană, dedusă și ea din cea clasică, a lui Hegel: lupta contrariilor, Viul, Subiectul care se naște din neconținutul efort de creație și distrugere. Acesta, dublat de spiritul nietzschean al *autodepășirii*, Aura Christi netemându-se să articuleze vocabula *supraom* în aerul, în proximitatea unor personaje care reușesc cu un spectaculos aplomb să împlinească acest proces; această artă, poate forma majoră sub care ni se arată geniul creator – crearea „oamenilor vii” din textul de hârtie, din forfota ficțională, siluete ce vor marca apoi, în timp, fără să se erodeze, modele de comportament și, mai ales, modele psihologice, apte de a interpreta lumea. Și ființa.

Unul din exemplele intuitive care ni se prezintă este felul în care Rogulski, personajul central din romanul *Don Juan*, reușește „învierea” femeii, a Toniei, burgheză supusă reflexelor convenționale până în vârful unghiilor, bruscând-o, molestând-o aproape, spre a o face aptă de a simți feminitatea reală, o naștere radicală, prin nu puține convulsii, a unui nou caracter. Aura Christi vorbește aici de *golirea ființei*, a *vechii ființe*, pentru a o umple cu un nou conținut, negator în esență a vechii personalități, de care părea și era atât de pătrunsă. Iată citatul: „...Seducția

donjuanescă teoretizată în siajul lui Kierkegaard, interesul manifestat față de *crearea femeii*, eliberarea feminității din chingile restrictive ale moralei, bunului-simț, posesia la nivel mental și, eventual, ulterior, intrarea pe terenul posesiei fizice – stadiu de altminteri neobligatoriu, întrucât primatul îl deține subjugarea mentală a potențialei victime. Cucerirea de acest tip (nu neapărat erotic sau atingând erotismul în stare pură, spiritualizată la maximum!) presupune, inițial, golirea de personalitate, de voință, pentru ca de îndată, în timpii imediat următori, vasul psihic al «victimei» să fie «umplut» cu o voință străină, cu personalitatea *celuilalt*. Interesantă răsturnare! Dificil de realizat la nivel epic, cucerirea erotică fiind apropiată de autor de seducția politică și fiind înrudită funciar, paradoxal, cu *viul* iscat, *uneori-adeșori*, de sub masca/teascul feminității”. Cu finețe, autoarea observă aici un fel de dublu travaliu creator: cel al autorului, aplecându-se asupra lui Rogulski, personajul său central, dar și asupra muncii acestuia – dusă cu mijloace adesea rebarbative – de a crea ființă, de a răsturna personalitatea, aparent înghețată a femeii ce-i stă în față, pe care o „seduce”, adică o atrage nu spre posesie fizică, cum am fi tentați să credem în seria celebrelor cuceriri, posesii ale atâtor Don-Juani iscați din medii culturale atât de diferite în timpul secolelor, ci spre o eliberare a ființei Toniei, spre descoperirea propriei feminități.

Vorbind mai încolo de același procedeu, de aceeași artă, crearea personajului în roman, aplicând mereu teme, motive nietzscheene, Aura Christi se apleacă asupra *măștii*, motiv foarte puțin cercetat în această lumină nu numai în literatura noastră, ci și în cea europeană. Masca, în viziunea lui Nietzsche – pentru a fi nepermis de expeditivi față de una din cheile interpretării marelui, radicalului filosof! – nu este cea care ascunde, ci devine una din formele obligatorii nu numai ale esenței, ci și ale destinului. Aura Christi urmează și aplică, în cazuri diverse, luate din opere literare majore, venite din Răsăritul și din Apusul continentului, modelul nietzschean al măștii. „Rogulski/ Don Juan/ Don Quijote – acest trubadur metafizic al viului care ne derutează printr-un complicat joc al măștilor (o continuă diversiune, pentru a-și duce la capăt marea lucrare spirituală)” afirmă autoarea, recurgând încă o dată

la conceptul de mască, pentru a apropia, pentru a explica, a încerca să înțeleagă mecanismul ascuns al creației personajului literar. Aplicând, cum vedem mai pe tot întinsul amplului eseu, cu totul alte mijloace decât cele folosite de sacrosancta critică și teorie literară.

E nu mai puțin evident că a pune, în majoritatea cazurilor, în miezul studiilor esențiale ale volumului – *Religia viului* fiind, după părerea noastră, cel dominant, nucleu al întregii cărți – *ontosul, principiul viului*, esența, dar și formele, măștile sale care răsar, se afirmă din atâtea texte ilustre, comentate însă și percepute altfel și altădată prin chei, hermeneutici diferite, e o formă insolită și, cu siguranță reduționistă. Este curajul de necontestat, originalitatea autoarei. Ca și supraaglomerarea textului, a analizei, cu citate, nu de puține ori deconcertante pentru un lector obișnuit cu o altă densitate a unui comentariu critic.

Unul din exemplele preferate ale autoarei, pentru a pătrunde în ciudata fenomenologie a *nașterii viului* în proză, este, fără îndoială, aplecarea insistentă asupra nuvelei *Moartea lui Ivan Ilici* a lui Tolstoi. (Care Aurei Christi i se pare a fi „scrisă” de Dostoievski, într-o asemenea măsură stilul autorului rus, echilibrat și puternic pe atâtea și atâtea sute de pagini ale amplelor sale pânze epice, în această bucată, pare a-și fi pierdut cunoscuta seninătate, semi-distanța față de procesele și personajele pe care le iscă.) Într-adevăr, nu e greu de depistat în scriitura nuvelei, spune autoarea, o anume febră a derulării acțiunii, accente care nu rareori ne amintesc de frazele fierbinți, aparent dezlănate, îmbibate de o ciudată iritare, ca un semn tot mai convingător, persuasiv aproape, al misterului, al revelației, ce tresare, aproape pulsează din text, semne mai degrabă ale *celuilalt Rus*, autorul lui Ivan Karamazov sau al prințului Mâșkin. Nuvela este repovestită cu minuție, cu o fină subliniere a acelor momente, stări și fraze ce sar cumva din curgerea, altfel solemnă, liniștită, din alte cărți ale contelui Tolstoi.

Suntem aproape duși de mână nu atât spre finalul nuvelei, spre deznodământul, de altfel, tot mai previzibil. Autoarea face, mai ales, o reală operă de hermeneut, punând accentele și subliniind apăsător – ea însăși parcă prinsă de febra transformării unui ins mediocru, previzibil, într-un

erou tragic! – formele, intensul dramatism al revelației „morții personale” a funcționarului. Descoperirea acestuia că moartea, ca fenomen general și abstract, cea de care putea suferi oricine din lumea sa, așa cum i s-a întâmplat cuiva apropiat, cunoscut, „lui Caius”, moartea poate lua deodată, cu o rară brutalitate neașteptată, forme ce-l vizează direct, transformându-se dintr-o vagă, generală amenințare sau dintr-un proces ce are loc, ca și altele, în lumea reală, socială, într-o formă de atac, amenințătoare în extrem, dușmănoasă, teribilă, vizându-l „de data aceasta” numai pe el, pe Ivan Ilici. Scoțându-l cu un fel de cinism impersonal – cu atât mai sinistru! – și cu o brutalitate crescândă dintr-o lume ce părea reală, previzibilă, într-alta: ascuțită, distrugătoare, fără cea mai mică urmă de umanitate. Paradoxul acestei nuvele, crede Aura Christi, este tocmai descoperirea vieții, a viului!, numai prin apariția, impozanța morții, a fenomenului morții, despuiat, iată, de orice generalitate și semne de rudenie cu viața cunoscută *înainte*, o catastrofă, un taifun ucigător care se îndreaptă implacabil spre o singură țintă: sinele lui Ivan Ilici. Scoțându-l cu o nemaipomenită duritate din rândul celorlalți, în care părea a-și fi găsit decenii la rând starea, echilibrul, trimițându-l brusc, cu o necruțătoare adresă, în existența reală, aspră și lucidă, de o luciditate a cărei lumină se învecinează cu sclipirea orbitoare a unei stele, dăruindu-i Viul, darul insuportabil al Realului, tocmai în ceasurile în care îl trimite în neființă.

Autoarea se îmbolnăvește parcă, în acest studiu, al morții lui Ivan Ilici, de stupoarea eroului nuvelei, dar, credem noi, și de febra stilistică a autorului, greu depistabilă în curgerea calmă, solemnă, a marilor sale romane. În acest fel, Aura Christi, prin această „dublă empatie” față de tragismul eroului – al cărui gâfâit de spaimă îl resimțim, aproape din *povestirea povestirii*, dar, fapt nou, „curios”, chiar și gâfâitul autorului, febra și surescitarea sa stilistică, altădată, spuneam, atât de bine absorbită în maestra, unica stăpânire de sine stilistică a gigantului Rus. Renunțând la distanța, „uscăciunea”, curente la nu puțini comentatori ai acestei nuvele, autoarea *Religiei viului* ne arată, adesea convingător, măiestrit fără îndoială, o nouă poziționare a hermeneutului. Pe care am putea-o numi, în anumite cazuri, „îmbolnăvirea de text”, ca un semn, ca o

formă de retrăire nu numai a epicului pur, ci și a revelației, a misterului existențial, pe care îl ascunde, devoalându-l, pe care îl încifrează, descriindu-l, orice mare creator. Astfel, în momentele de grație, în acest amplitud, bogat, extrem de divers studiu, autoarea nu se teme să redevină Poet, să-și sfășie simbolic, cu un patetism pe care nu-l ascunde, toga de comentator rece, distant, amestecându-se cu întreg trupul minții nu numai în vâltoarea epică, retrăind suferința, uimirea paralizată, deznădejdea sau triumful unei victorii nesperate, „gesticulațiile” eroilor, astfel, înviați încă o dată.

Acest ton, de empatie vie, febrilă, îi reușește rareori comentatorului, chiar și unuia cu faimă. Nu întâmplător este citat printre alții, Miguel de Unamuno cu studiul său, *Viata lui Don Quijote și Sancho*. Profesorul de la Salamanca, într-adevăr, în eseurile sale reușește să părăsească ținuta solemnă, uscată, a oricărui erudit exeget, pentru a se amesteca *corps et âme*, în comentariul tot mai inflammat, fără să se teamă că-și va pierde un gram din prestanță, din credibilitate. Eseistul devine în acest mod – întâlnit, e drept, prea rar în miile de pagini eseistice ale continentului – un creator la rândul său, credem noi, dislocând cu seninătate acea graniță ce pare adesea de fier, între comentariu, doctă analiză pe text, și creație, ficțiune, „inspirație”. Cucerind astfel un fel de „demență vizionară”, ar putea exclama un hâtru!

Suntem pe deplin convinși că *Nietzsche și Marea Amiază* sau această absolut originală, curajoasă *Religie a Viului* se vor înscrie nu numai printre exegezele importante, necesare, în acest moment, literaturii contemporane, ci va propune și un alt stil al interpretării, repetăm încă o dată, extrem de curajos, al autoarei, deoarece se aplică, vine în urma unor mari hermeneuți, exersându-se pe texte despre care *nu se mai poate spune nimic!*, ar exclama orice neofit. Acest curaj, credem noi, încă o dată, îi este datorat literalmente Aurei Christi, căci ea nu ezită să se scufunde în întregime în baia fierbinte sau insuportabil de rece, de glacială, a unor texte, care, deși scrise și publicate cu un secol sau două înainte, ne apar mereu în față cu o luminiscentă aburită, intensă, inconfundabilă, ca cea a unor culmi înzăpezite, eterne, ca acel spectacol al înălțării în zăre a unui colos fals blând, precum Fujiyama, dându-ne mereu impresia de *fugă* și de

apropiere, de mișcare a acelor corpuri stelare, făcute doar pentru a fi contemplate. Cu un curaj, cu o spaimă admirativă, care sunt mereu tot atâtea daruri ale „senzației estetice”, ale participării intime, totale, la Creație, abandonând mereu, la nu știu care margine de drum, ticurile, convențiile numeroase, mărunte, care ne apără adesea, uneori chiar și eternul „bun-simț”.

În acest fel, drumul „înainte și îndărăt” al autoarei, al autorului de azi, de la creație spre analiză și comentariu, și, încă o dată, fuga în ficțiune și visare, sunt nu numai posibile, dar devin, iată, un stil. Un nou mod de apercepție, de existență, o „cheie practică”, adesea eficientă, de a ne apropia încă o dată de acele culmi înzăpezite, aparent intangibile, pe care le-am evocat mai sus și care plutesc mereu pe linia orizontului minții, oferindu-se fără greș numai acelor priviri care nu pot trăi fără ele.

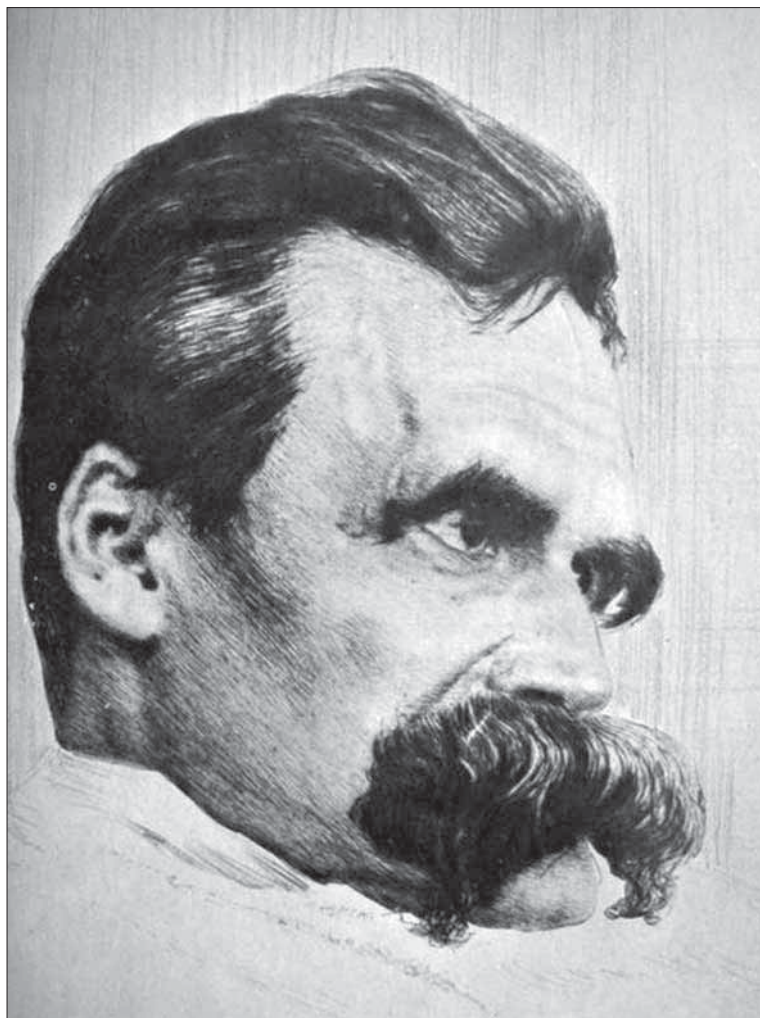
O hrană reală, a minții și sufletului, alături de muzică, înlocuindu-ne cu succes, adesea, povara unor amintiri care ne sufocă și cărora nu le găsim întotdeauna *înțelesul*. Deoarece, adevărații poeți *știu!* – sensul unor lucruri, ca și al unor ființe care ne apar într-o lumină ciudată nu rareori se găsește în *altă parte! Ailleurs!*

Nicolae BREBAN

Iunie, 2011

Fr. Nietzsche

Fr. Nietzsche